

Landskabskarakter

Landskabets hovedtræk er en bred tunneldal med en række søer i bunden, som bindes sammen af Skjern Å.

Området er karakteriseret ved søer, enge og moser på dalbunden og skovklædte skrænter, som enkelte steder brydes af overdrev og dyrkede marker.

Vejstrukturen følger stort set en oprindelig struktur med mindre veje. Bebyggelsen er sparsom, men der er flere steder dambrug og spor af mølledrift. Ved Rørbæk Hovedgård og Vester Kirke opleves et præg af herregårdslandskab. Området opleves som et uforstyrret naturpræget område med gode muligheder for friluftsliv.

Vær opmærksom på:

- Området er sårbart overfor store eller markante byggerier og tekniske anlæg både i området, men også i høj grad oppe på tunneldalens kanter.
- De eksisterende stier og friluftsfaciliteter i området bør vedligeholdes og styrkes.
- Dele af tunneldalens skrænter bør friholdes for beplantning og tilgroning, så der fortsat sikres mulighed for at opleve tunneldalens form og den større sammenhæng i landskabet.

1. Udsigt over Rørbæk sø fra Fårebanke. Her opleves den brede tunneldal med søen i bunden tydeligt.

Naturgeografisk beskrivelse

Området ligger lige vest for den jyske højderyg og udgør den vestligste del af den tunneldal, hvor Gudenåen og Skjern Å udspringer. Gennem tunneldalen løber Skjern Å fra øst mod vest gennem søerne Rørbæk Sø, Lillesø, Nedersø, Kulsø og Hastrup Sø.

Tunneldalen er dannet, da isen trak sig tilbage under sidste istid. Smeltevand sivede ned gennem iskappen, hvor det under isen blev skyllet ud mod vest under højt tryk sammen med sand og grus.

Jordbunden består primært af ferskvandssand med mindre partier af smeltevandssand samt ferskvandstørv og -gytje omkring søer og vandløb. Dog består området omkring Rørbæk, som ligger ovenfor tunneldalen, af moræneler og smeltevandssand.

Flere vandløb løber til Skjern Å og søerne, gennem mindre sidedale på sydsiden af tunneldalen. Den mest markante er den genslyngede Odderbæk, som løber ud i Kulsø.

Kulturgeografisk beskrivelse

Størstedelen af området er naturområder eller skov. En del af skovene er nyere skove plantet i 1900-tallet. Strukturen kendetegnes ved fugtige enge og moser i de lavtliggende områder langs Skjern Å, og skove samt enkelte overdrev på tunneldalens skrænter. Der findes mindre arealer med landbrugsdrift inden for området. Landbrugsarealerne kendetegnes ved parallelle nord-sydgående levende hegn.

Den østligste ende af området omkring Rørbæk Sø, er omfattet af en landskabsfredning der også omfatter Gudenåens og Skjerns Å's kilder.

Et område syd for søen omkring Rørbæk Hovedgård er derudover udpeget som kulturmiljø. Den nuværende hovedbygning er dog en ny bygning fra 2006. Den hvide hovedbygning fremstår som et markant element i landskabet ned mod Rørbæk Sø, ikke mindst set fra Vester Kirke. Vester Kirke ligger frit, synligt og højt i landskabet syd for tunneldalen, hvor terrænet begynder at skråne mod nord ned mod Rørbæk Sø.

Øst for Rørbæk Hovedgård ligger Naturstyrelsens besøgscenter Ballesbækgård, som også er udgangspunkt for flere af de mange stier i området.

2. Ved Kulsø er tunneldalens sydlige skrænter mindre markante, men der er fine kig til de stejle skrænter på nordsiden.

3. Odderbækken ved Ålbækvej.

4. Rørbæk Hovedgård set fra Vester Kirke.

5. Et mindre område med landbrug og nord-sydgående levende hegn i den vestligste ende af området, hvor tunneldalen gradvist opløses. Majsmarkerne præger landskabet markant og gør det mere lukket og sværere at aflæse.

Vandkraften har været udnyttet til mølledrift flere steder langs Skjern Å. Vest for Rørbæk Hovedgård ved overgangen mellem Lillesø og Kulsø, har vandmøllen Vester Mølle ligget. I dag udnyttes vandet til dambrug og put and take sø. Stedet også er udgangspunkt for vandrestier.

Længere mod vest findes spor af et møllemiljø og dambrug ved Hastrup Vandmølle lige øst for Hastrup Sø.

Nordvest for Hastrup Sø ligger skovfogedboligen Hastrupgård på samme sted som den tidligere hovedgård Hastrup, som kendes tilbage til 1300-tallet.

Visuelt rumlig beskrivelse

Trods tunneldalen som det gennemgående træk i landskabet, opleves landskabet nærmere som en række mere eller mindre afgrænsede landskabsrum med en middel skala. Nogle steder åbner landskabet sig med fine udsigter over en sø, mens det mange andre steder er lukket.

Området opleves uforstyrret af tekniske anlæg og større veje. Vejene i området er små og følger den oprindelige vejstruktur, som kun enkelte steder krydser tunneldalen. Kun landevej 176, som krydser tunneldalen mellem Kulsø og Hastrup Sø, er et nyere element.

Bebyggelsen i området er meget sparsom og knytter sig til landbrug, dambrug eller nu nedlagte vandmøller.

Området er præget af skove og naturområder. Det rummer mange vandrestier og har stor rekreativ værdi.

6. Dambrug ved Vester Mølle med Nedersø i baggrunden.

7. Den nedlagte Hastrup Mølle. Her er Skjern Å genslynget og ført uden om møllesøen i 2018.

8. Landbrugsbygninger ved Rørbæk, som er fint indpasset i landskabet.

9. Hastrup Skov nordvest for Hastrup Sø.

Landskabskarakter	
Karakterstyrke (stærkt karakteristisk/karakteristisk/karaktersvag)	Stærkt karakteristisk.
Landskabskarakterens oprindelse (kulturgeografi)	Geologisk landskab med spor af mølledrift.
Reference	Lave målebordsblade (1901-71) og luftfotos fra 1900tallet.
Nøglekarakter	Tunneldal med en række søer i bunden, som bindes sammen af Skjern Å. Området er karakteriseret ved enge, moser, skove og spor af mølledrift, samt herregårdslandskab ved Rørbæk.
Geologi	Tunneldalen omkring Skjern Å og Gudenåen.
Visuel analyse	
Skala (lille/middel/stor)	Middel.
Rumlige afgrænsning (åbent/transparent/lukket)	Lukket.
Kompleksitet (komplekst/sammensat/enkelt)	Sammensat.
Struktur og mønstre	Søer, å, enge og moser på dalbunden. Skovklædte skrænter og enkelte steder overdrev på dalskrænterne.
Visuel uro (uroligt/middel/roligt)	Roligt.
Sårbarhed	
Udsigter	Vester Kirke ligger frit, synligt og højt i landskabet syd for tunneldalen, hvor terrænet begynder at skråne mod nord ned mod Rørbæk Sø.
Særlige objekter	Rørbæk Hovedgård og Vester Kirke.
Særlige områder (fredninger, kulturmiljø, friluftsområder, naturområder)	Landskabsfredning omkring Rørbæk Sø, Gudenåens og Skjern Ås kilder. Kulturmiljø nr. 142 omkring Rørbæk Hovedgård og Vester Kirke. Friluftsområde i næsten hele området. Natura 2000 områder omkring Rørbæk Sø.
Visuel sammenhæng til naboområder	Landskabskarakterområdet strækker sig ind i Ikast-Brande Kommune, da kommunegrænsen løber gennem tunneldalen. Den visuelle sammenhæng ud af området er begrænset på grund af de mange skovområder på og ovenfor skrænterne.